

Draken pensionerad

Draken var under många år den starkaste länken i Sveriges luftförsvaret. Nu är det slutfluge, efter 39 års flygvapentjänst. Den sista flygningen genomfördes strax före årskiftet. Därmed avslutades en viktig epok i flygvapnets historia.

Text: PETER LIANDER

Draken skulle enligt planerna ha flugits vid F 10 i Ängelholm fram till våren detta år. Utökade ekonomiska besparingskrav ändrade dock förutsättningarna och därför tog denna 39-åriga epok slut redan i december förra året. Tiden mellan beslut och verkställan blev kort och därmed blev det ingen stor tack- och avskedsföreställning.

I stället blev det en avskedsflygning runt Skåne den 8 december. Chefen för "Johan Blå"-divisionen vid F 10, major **Per Amelin**, ledde en formation bestående av sju flygplan.

Dagen till ära hade divisionen passat på att måla ett av planen helt i divisionsfärgen blå. Översidan pryddes av divisionsemblemet, en skräckinjagande dödskalle. Ett emblem med anor sedan 1950-talet.

Incidentberedskap

Med J 35 Draken fick flygvapnet under 1960-talet tillgång till ett modernt flygplan. Draken utgjorde länge den starkaste länken i det svenska luftförsvaret. Under många år var den ett vik-

tigt inslag inom den ständiga incidentberedskapen. Antalet starter ur ett beredskapsläge kan räknas i tusental.

Draken konstruerades ursprungligen som en "interceptor", d v s ett flygplan som snabbt skulle kunna nå mål på höga höjder, avfyra jaktrobotar och sedan återvända till basen. Därför krävdes bra fart- och stigprestanda.

Den första flygningen med Draken genomfördes den 25 oktober 1955. Överljudsart uppnåddes året därpå och Draken blev år 1960 det första svenskbyggda plan som uppnådde dubbel ljudart, Mach 2 (2 100 km/h).

Till förbanden

Draken levererades till F 13 i Norrköping 1960 och har därefter flugits vid ytterligare tio flygflottiljer. Efter att ha utgjort huvuddelen av det svenska luftförsvaret fram till mitten av 1980-talet ersattes J 35 av olika Viggens-versioner.

Utvecklingen av Draken ledde till totalt tolv olika versioner, varav sju använts av det svenska flygvapnet.

F 13 utrustades med modernare versioner vartefter dessa lämnade produk-

tionslinjen hos Saab i Linköping. A-versionen av Draken överfördes sedermera till F 16 i Uppsala. Vid sidan av rollen inom jaktflyget kom denna version i stor omfattning att användas vid inflygning av nya piloter.

F 16 svarade för typinflygningen på Draken fram till 1985, varför även den tvåsätiga skolversionen SK 35C fanns vid flottiljen. Ett mindre antal "Cesar" överfördes därefter till F 10. De togs ur tjänst 1997.

J 35B hade i jämförelse med J 35A

Major Per Amelin, en av flygvapnets mest erfarna Drakenpiloter, inför den sista Drakenflygningen.

Foto: Niklas Lindberg

ett vidareutvecklat vapensystem, men denna version blev något av en parentes och togs ur drift redan i början av 1970-talet.

Bättre radar

J 35D såg dagens ljus 1963. Den hade ett bättre radarsystem och denna version hade försetts med en starkare motor. I likhet med föregångarna utgjordes beväpningen av två 30 mm automatkanoner och IR-roboten Rb 24 Sidewinder. ▶▶▶

Den sista landningen med J 35 Draken, F 10 Ängelholm den 8 december 1998.

Foto: Michael Lundqvist

▶▶▶ Inledningsvis flögs J 35D vid F 13 och F 3 i Linköping liksom vid F 10. Dessa flottiljer lämnade senare över planen till norrlandsförbanden F 4 på Frösön och F 21 i Luleå. Där flögs de till 1984.

Fort och lågt

30 av totalt 120 tillverkade J 35D kom att modifieras till spaningsversionen S 35E. Den kunde inte robotbeväpnas och saknade kanoner och radar. Nosen och akan-boxarna i vingarna fylldes i stället med kameror. För att utöka planets aktionstid kunde det förses med fyra, fällbara, extratankar. Det extra bränslet behövdes, eftersom spaningstaktiken att flyga fort på låg höjd var bränslekrävande.

Totalt levererades S 35E i 60 exem-

plar, vilka fördelades på sammanlagt tre divisioner, två vid F 11 i Nyköping och en vid F 21 mellan åren 1965 – 1979. Sedan tog spanings-Viggen över.

Starkare luftförvar

Med åren kom jaktflygplanens roll att förändras och därmed också Draken. Introduktionen av versionen J 35F år 1966 förstärkte ytterligare luftförsvarets kapacitet.

Vapensystemet var bättre integrerat med stridsledningssystemet STRIL 60. Siktesutrustningen var förbättrad och

robotarsenalen utökades med en IR-variant av den amerikanska Falcon-roboten, RB 28.

Nytt för 35 "Filip" var också möjligheten att bära radarstyrda robotar av typen RB 27 Falcon. Något som verkligen ökade Drakens slagkraft. Behovet av inre utrustning till dessa system gjorde dock att endast en 30 mm automatkanon rymdes.

Tidsbilder från 1960-talet. Ovan ses två piloter, med fallskärmarna på ryggen, på väg mot sina flygplan. Platsen är F 16 i Uppsala, året troligen 1962. Bilden är tagen av Owe Gellermark, under många år en aktiv flottiljefotograf vid dåvarande F 8 i Barkarby.

Bilden till höger är tagen 1966 på andra divisionens platta vid F 11 i Nyköping, när spanings-Draken var nylevererad.

Flottiljer som flög J 35F var F 1 i Västerås, F 10, F 12 i Kalmar, F 13, F 16 och F 17 i Ronneby.

35 Johan

Under 1980-talet gjordes den sista moderniseringen av Draken. 66 plan ingick i ett projekt som resulterade i versionen J 35J. Den erhöll förbättrade radarprestanda och utökad bränsle- och vapenkapacitet. Projektet påbörjades med inriktning mot att Draken skulle flygas till år 2000. Eventuellt skulle en fjärde division sättas upp vid F 10. Så blev dock aldrig fallet, som mest fanns det tre divisioner vid flottiljen.

Målflyg i USA

Totalt tillverkades 544 Drakenplan av sju olika versioner för det svenska flygvapnets räkning. Därutöver har 51 plan av tre versioner exporterats till Danmark. Ytterligare tolv plan har tillverkats på licens av Valmet i Finland. Dessutom har Finland köpt 35 begagnade plan från Sverige. Detsamma har även Österrike gjort, 24 renoverade J 35D levererades i slutet av 1980-talet.

Det danska flygvapnet slutade flyga Draken för drygt tre år sedan. Ett mindre antal av planen, huvudsakligen två-

sitsiga, finns numera i USA. De är civilregistrerade och används bland annat som målflygplan av civila företag. En annan operatör är National Test Pilot School i Kalifornien.

Militärt flygs Draken nu i Finland och Österrike. Typen är på väg att ersättas i Finland. Österrike räknar med att flyga sina Draken ytterligare några år till.

Draken har genom åren stått i incidentberedskap under tusentals timmar. Bilden visar en skarpladdad J 35A Draken under utprovningen i början av 1960-talet.

Foto: Saab